

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Samalla kun koulutustaso on laskenut ja osaamiserot kasvaneet, on koulutuksen rahoitus oppilasta ja opiskelijaa kohden laskenut kaikilla koulutusasteilla ja esimerkiksi toisella asteella opiskelijakohtaiset koulutusmenot ovat Suomessa matalammat kuin OECD-maissa keskimäärin. Esitysluonnoksessa olevat ehdotukset oppimisen tuen parantamiseksi ovat tervetulleita, mutta haluamme huomauttaa, ettei asetetut tavoitteet toteudu ilman riittäviä resursseja. Siksi on tärkeää, että hallitus myös sitoutuu resursoimaan oppimisen tuen lain edellyttämällä tavalla ilman, että kustannustaakka kohdentuu kuntiin. Haluamme myös osoittaa huolen kaavailluista ammatillisen koulutuksen massiivisista leikkauksista ja sen vaikutuksista nuorten hyvinvointiin, oppimiseen ja eriytymiseen.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Yleisesti ehdotukset ovat kannatettavia, vaikka kokeilu onkin pitkä ja asettaa noin kolmanneksen ammatillisista oppilaitoksista eri asemaan muihin oppilaitoksiin nähden. Osaamiserot kasvavat monella eri taholla: erilaisten kotitaustojen välillä; tyttöjen ja poikien välillä; Itä- ja Länsi-Suomen välillä; maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä; hyvin toimeentulevien ja heikompiosaisten perheiden välillä. Toivomme, että kokeilua tarkkaillaan myös yhdenvertaisuuden ja eriytymisen kannalta riittävästi myös sen aikana ja mahdollisiin opiskelijoiden oikeusturvaan ja yhdenvertaisuuteen uhkaaviin toimiin puututaan niiden ilmentyessä. Kokeilu ei saa johtaa eri oppilaitosten välillä eriarvoistumiseen tai esimerkiksi oppimisen tuen heikkenemiseen. Kokeilun edetessä avoin vuoropuhelu ja tiedonvälitys eri sidosryhmien, koulutuksen järjestäjien ja viranomaisten välillä on tärkeää.

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen mukaan ammatillisissa oppilaitoksissa opintojen yksilöllinen suunnittelu ja henkilökohtaistaminen ovat vakiintuneet, mutta opiskelijoiden mahdollisuudet tehdä opintojen sisältöihin, oppimisympäristöihin ja opintojen aikataulutukseen

liittyviä yksilöllisiä valintoja toteutuvat heikosti. Siksi emme voi kannattaa opiskelija- ja työelämäpalautteen osuuden laskua indikaattoreista, keräyshaasteista huolimatta. Haasteet on ratkottava muilla keinoin, kuin poistamalla indikaattoreista käytännössä ainoa laatua ja opiskelijoiden omaa ääntä mittaava kannuste kehittää toimintaa. Emme myöskään kannata erityisen tuen korotuskertoimen poistamista. Jokaisella nuorella tulee olla paitsi oikeus tuen saamiseen, myös siihen, että tuki on riittävästi ja tuen tarpeen mukaisesti resursoitua.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

Hallitusohjelma asettaa tavoitteeksi yhtenäistää oppimisen tukea varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Haluamme huomauttaa, että tässä esityksessä ja lukiokoulutuksessa puhutaan kuitenkin hieman eri termeillä, joten näiden yhdenmukaistaminen on tarpeen. On keskeistä, että tuen ja ohjauksen tarpeet tunnistetaan ja nuorta itseään kuullaan omiin tarpeisiinsa liittyen, jotta jokainen motivoitunut nuori voisi saada yhdenvertaiset mahdollisuudet hakeutua myös korkeakoulutukseen.

Suhtaudumme varauksella erityisopetuksen saamiseen liittyvään hallinnolliseen kankeuteen, vaikka pidämmekin perusteluna kirjata lakiin saakka väljätkö ohjenuora kriteereiksi alueellisten eroavaisuuksien minimoimiseksi. Tarpeen todentaminen seulojen ja testien perusteella voi kuitenkin olla tarpeettoman raskasta ja viivästyttää tarpeettomasti tuen saamista. Myös erityistä tukea tulisi voida saada joustavasti, eikä sen tulisi muodostua hallinnolliseksi taakaksi nuorelle ja hänen perheelleen tai oppilaitokselle ja muulle julkissektorille.

Rahoitusmallin tulee ohjata oppilaitoksia tuen antamiseen. Erityisesti oppivelvollisille ja nuorille tulisi taata riittävät kuraattori-, opintopsykologi- ja opinto-ohjaajan palvelut. Palvelut ovat erityisen tarpeellisia koulutuksen nivelvaiheissa. Koronan jäljiltä ne nuoret, joilla on vähemmän motivaatiota, vähemmän itsesääntelyä ja vähemmän tukea perheeltään, ovat jääneet jälkeen niistä, jotka olivat jo aiemmin paremmassa asemassa. Kotoa saadun tuen tarve ja merkitys kasvoi, mikä on lisännyt eriarvoisuutta. Haasteita on ollut varsinkin erityistä tukea tarvitsevilla sekä vieraskielisillä. Esitämme, että 63 §:ssä huomioitaisiin myös oikeus opiskeluvaihtoehtoja tukeviin opintoihin. Osaamisen eriytyminen on suuri yhteiskunnallinen haaste, johon tulee puuttua lainsäädännön tasolla.

Tilauuskoulutusta koskevat säädösehdotukset

Kannatamme esitettyjä ehdotuksia. On erittäin tärkeää valvoa tilauuskoulutusopiskelijoiden oikeuksia ja pitää huoli siitä, että myös opiskelijat tietävät oikeutensa ja velvollisuutensa. Mahdolliset väärinkäytökset ja epäkohdat on tärkeää ratkoa nopeasti, sillä tilauuskoulutuksessa olevat opiskelijat voivat olla erittäin haavoittuvaisessa asemassa.

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

-

Asetusluonnokset

-

Muut kommentit

-

Nevanpää Annika
Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry